

Europadomstolens domar — fjärde kvartalet 2008

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under fjärde kvartalet 2008 meddelat bl.a. följande domar:¹

1. Rusu mot Österrike (dom 2.10.2008)

Frågor om frihetsberövande i väntan på utvisning (artikel 5:1 f) i konventionen) och rätt att bli underrättad om skälen för frihetsberövande (artikel 5:2 i konventionen)

Cornelia Rusu, som var rumänsk medborgare, var på resa utan giltigt pass, eftersom hennes rumänska pass hade blivit stulet. Den 25 februari 2002 avvisades hon av ungersk gränspolis till Österrike, där hon togs i förvar i avvaktan på utvisning. Som skäl för förvarstagandet angavs att hon hade olagligt rest in i Österrike och att hon saknade medel för att vistas i landet. Beslutet var avfattat på tyska men åtföljdes av allmän information på rumänska. Den 7 mars 2002 översatte en tolk beslutet för Cornelia Rusu till rumänska i samband med att beslut fattades om hennes utvisning. Detta beslut verkställdes den 22 mars 2002, då hon med tåg skickades tillbaka till Rumänien.

Europadomstolen konstaterade att de informationsblad som överlämnats till Cornelia Rusu inte hade innehållit någon specifik information om omständigheterna kring hennes förvarstagande och att de dessutom hade hänvisat till en utlänningslag som inte längre var i kraft. Först efter tio dagar, då förvarsbeslutet översattes för henne, hade hon underrättats om de faktiska och rättsliga överväganden som beslutet grundat sig på. Detta innebar enligt Europadomstolens mening att hon i strid med artikel 5:2 i konventionen inte hade underrättats skyndsamt om skälen för frihetsberövandet.

Vidare noterade Europadomstolen att de österrikiska myndigheterna inte beaktat att Cornelia Rusu inte avsiktligt vistades olagligt i Österrike och att hon inte sökt undvika ett utvisningsförfarande. I en sådan situation kunde ett frihetsberövande inte vara motiverat annat än som en allra sista utväg. Europadomstolen fann att förvarstagandet i detta fall kännetecknades av ett visst mått av godtycke och att även artikel 5:1 f) i konventionen därför hade kränkts.

¹ Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2008, den senaste i SvJT 2008 s. 888 ff. De fullständiga texterna till de domar som i korthet refereras här kan sökas på Europadomstolens hemsida <http://www.echr.coe.int>. — Följande förkortade benämningar används i översikten: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

2. Atanasova mot Bulgarien (dom 2.10.2008)

Fråga om rätt till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Radka Hristova Atanasova skadades i januari 1992 i en trafikolycka. I juni 1994 anmälde hon sig som målsägande med skadeståndsanspråk i brottmål mot den bilförare som hon ansåg skyldig till olyckan. I juni 2002 fann bulgarisk domstol att hennes talan var preskriberad, men domstolen erinrade om att hon kunde väcka talan vid civildomstol.

Europadomstolen konstaterade att Radka Atanasova hade begagnat sig av sin rätt enligt bulgarisk lag att föra skadeståndstalan i brottmål och att det var den bulgariska domstolens fel att förfarandet blivit så långvarigt att hennes talan preskriberats. Visserligen var det formellt korrekt att hon fortfarande kunde väcka civilrättslig talan mot bilföraren, men det var inte rimligt att kräva att hon skulle göra detta många år efter olyckan. Europadomstolens konklusion blev att hon förvägrats sin rätt till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen.

3. Leroy mot Frankrike (dom 2.10.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Leroy var serietecknare i den baskiska veckotidskriften Ekaitza. Den 13 september 2001, alltså två dagar efter terroristattacken mot World Trade Center i New York, publicerades i tidskriften en teckning av Leroy avseende händelsen i New York med följande text som parodierade en reklamslogan: ”Vi drömde alla om det — Hamas gjorde det.” Teckningen föranledde åtal mot Leroy och tidskriftens utgivare, som dömdes till böter.

Europadomstolen konstaterade att de tragiska händelserna den 11 september 2001 hade föranlett starka reaktioner över hela världen. Leroy hade till sitt försvar åberopat att hans syfte varit att i satirisk form kritisera amerikansk imperialism. Europadomstolen fann emellertid att han genom sin text hade gett uttryck för moraliskt stöd till dem som utfört terroristattacken. Genom sitt ordval hade han visat att han godtog våld som kostat tusentals personer livet. Vidare hade publiceringen skett kort efter den 11 september 2001 och dessutom i den baskiska regionen där det fanns risk för terroristdåd. Under sådana omständigheter och med hänsyn till det måttliga bötesstraff som utdömts fann Europadomstolen att Leroy's yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen inte hade kränkts.

4. Barb mot Rumänien (dom 7.10.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Barb, som var journalist, publicerade en tidningsartikel i vilken han hävdade att P.D., som var ordförande i en organisation kallad ”Tyskt forum”, hade tagit emot betalning från 700 personer som oriktigt förespeglats att de skulle få arbete i Tyskland. De rumänska domstolarna ansåg detta utgöra förtal och dömde Barb till böter och skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att tidningsartikeln hade berört frågor av allmänt intresse i Rumänien, nämligen arbetslöshet, möjligheter att få arbete utomlands och korruption i förvaltningen. Artikeln hade inte gällt P.D:s privatliv utan hans yrkesmässiga verksamhet. Europadomstolen fann vidare att Barbs påståenden, vare sig de gällde faktiska förhållanden eller utgjorde värdeomdömen, hade viss saklig grund. Det förhållandet att Barb hade lämnat en felaktig uppgift om antalet berörda personer medförde inte att han kunde anses ha handlat i ond tro. Sammantaget fann Europadomstolen att domen mot Barb var en oproportionerlig inskränkning i hans yttrandefrihet och att den därför stred mot artikel 10 i konventionen.

5. Éva Molnár mot Ungern (dom 7.10.2008)

Fråga om mötesfrihet (artikel 11 i konventionen)

Éva Molnár deltog i Budapest i en demonstration som avbröts av polisen på grund av att organisatörerna inte gjort anmälan om demonstrationen i förväg.

Europadomstolen konstaterade att syftet med demonstrationen hade varit att manifesteras stöd för deltagarna i en tidigare olaglig demonstration som hade blockerat en bro i centrala Budapest. Demonstranterna hade samlats omkring klockan 13, Éva Molnár hade anslutit sig omkring klockan 19, och polisen hade inte upplöst demonstrationen förrän omkring klockan 21. Europadomstolen fann att detta hade gett Éva Molnár tillräckligt med tid för att visa solidaritet med de tidigare demonstranterna. Polisen hade enligt Europadomstolens mening intagit en rimlig hållning till demonstrationen trots att förhandsanmälan inte gjorts och demonstrationen dessutom skapat problem för trafiken och innefattat en störning av allmän ordning. Slutsatsen blev att Éva Molnárs genom artikel 11 i konventionen skyddade mötesfrihet inte hade kränkts.

6. Patyi m.fl. mot Ungern (dom 7.10.2008)

Fråga om mötesfrihet (artikel 11 i konventionen)

Patyi och de övriga 47 klagandena hörde till en grupp av cirka 40 000 personer, som alla var borgenärer till ett insolvent bolag. De klagade över att de förbjudits demonstrera utanför premiärministerns privata bostad i Budapest.

Europadomstolen konstaterade att Patyi hade planerat att anordna en tyst demonstration med ett begränsat antal deltagare framför premiärministerns hus och att utrymmet varit tillräckligt stort för att fotgängare trots demonstrationen skulle kunna passera. Det hade inte visats att trafiken skulle ha hindrats, och ingenting tydde på att demonstranterna skulle ha utgjort en fara för allmän ordning. Under sådana omständigheter fann Europadomstolen att förbudet mot demonstrationen inte hade varit nödvändigt i ett demokratiskt samhälle och att artikel 11 i konventionen hade kränkts.

7. Mancevschi mot Moldavien (dom 7.10.2008)

Fråga om rätt till privatliv och hem (artikel 8 i konventionen)

Mancevschi, som var advokat, klagade över en husrannsakan som företagits i hans bostad och på hans kontor i samband med en mordutredning rörande en av hans klienter.

Europadomstolen konstaterade att beslutet om husrannsakan hade varit så allmänt formulerat att utredaren fått obegränsad frihet att själv avgöra vad han skulle söka efter, trots att Mancevschi inte själv var misstänkt för brott eller olaglig verksamhet. Av särskild betydelse var också att det saknades skydd för den konfidentiella relationen mellan advokat och klient. Europadomstolen konkluderade att husrannsakingen under sådana förhållanden kränkte Mancevschis rätt enligt artikel 8 i konventionen.

8. Albekov m.fl. mot Ryssland (dom 9.10.2008)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Målet gällde personer som hade dödats eller skadats av landminor i en skog i Tjetjenien. Klagandena gjorde gällande att minorna hade lagts ut av rysk militär, medan ryska regeringen hävdade att de placerats i skogen av illegala förband.

Europadomstolen tog inte ställning till vem som lagt ut minorna men fann att de ryska myndigheterna i vart fall hade känt till att det fanns minor i området och inte hade fullgjort sin positiva skyldighet att skydda befolkningen mot de risker som detta medförde, t.ex. genom att identifiera och oskadliggöra minor, markera och stänga av det minerade området eller utfärda varningar till ortsbefolkningen. Till följd av denna försummelse hade Ryssland brutit mot rätten till liv i artikel 2 i konventionen.

9. Dyundin mot Ryssland (dom 14.10.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Dyundin publicerade i en tidningsartikel en intervju med två personer som varit misstänkta för stöld och som hävdade att polisen hade misshandlat dem för att förmå dem att erkänna brott. I artikeln kritiserade Dyundin också myndigheterna för att de inte utrett anklagelserna om misshandel och ingripit med rättsliga åtgärder mot de skyldiga.

En polischef vid den polisstation där den påstådda misshandeln ägt rum väckte talan om ärekränkning mot såväl Dyundin som tidningen och tillerkändes skadestånd.

Europadomstolen noterade att de ryska domstolarna hade fäst avgörande vikt vid att åklagaren inte hade funnit skäl att väcka åtal för misshandel men framhöll att den strikta bevisbörda som gällde för en åklagare inte hade sin motsvarighet när det gällde om en journalist skulle få uttrycka sin mening i en fråga av allmänt intresse. Det var en-

ligt Europadomstolens mening tillräckligt att det i detta fall hade funnits en viss saklig grund för påståendena om polismisshandel, och Europadomstolen kunde inte godta ryska regeringens argument att det inte varit tillåtligt för Dyundin att publicera anklagelser mot polisen på grund av att myndigheterna hade beslutat att inte väcka åtal, särskilt som Dyundin i sin artikel just hade kritiserat myndigheterna för att de inte utrett anklagelserna mot polisen. Enligt Europadomstolens mening hade artikeln innehållit rimlig kritik i en fråga av allmänt intresse. Domen mot Dyundin stred därför mot hans genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

10. Blumberga mot Lettland (dom 14.10.2008)

Frågor om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet) och rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Under tid då Ināra Blumberga var häktad stals egendom vid inbrott i två hus som tillhörde henne. Inbrotten blev föremål för polisutredning, och Ināra Blumberga anmälde sig som målsägande med krav på ersättning. I fråga om det ena huset resulterade utredningen i att misstänkta gärningsmän kunde gripas och åtalas, men åtalen lades ner på grund av brist på bevis. I fråga om det andra huset kunde ingen gärningsman identifieras. Ināra Blumberga väckte också skadeståndstalan mot staten, men hennes talan avisades på grund av att hon ansågs inte ha åberopat tillräcklig grund för sin talan.

Europadomstolen konstaterade att stölderna hade begåtts av enskilda personer för vilka staten inte var direkt ansvarig men att staten hade en positiv skyldighet att sörja för att det i rättssystemet fanns lämpliga rättsmedel mot ingrepp i äganderätten och att utreda och vid behov åtala brott mot egendom. Myndigheternas utredningsplikt var dock inte absolut, och det måste accepteras att myndigheterna gav prioritet åt de grävsta brotten, särskilt sådana som gällde artikel 2 (rätt till liv) eller artikel 3 (förbud mot omänsklig eller förnedrande behandling) i konventionen. Vid mindre allvarliga brott kunde däremot staten inte anses ha försummat sin positiva skyldighet annat än vid flagranta, allvarliga brister i brottsutredningar eller åtal. Vid brott mot egendom måste hänsyn också tas till möjligheten för brottsoffret att föra civilrättslig talan mot gärningsmännen. Vid sådan talan kunde staten inte ha något ansvar enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen annat än om en negativ utgång i tvistemålet berott på utomordentligt allvarliga och flagranta brister i tidigare brottsutredningar eller brottmål.

När det gällde det aktuella fallet fann Europadomstolen att det inte hade förelegat något så flagrant brott mot statens utredningsskyldighet att detta medförde ansvar för staten enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet. Därvid beaktade Europadomstolen särskilt att Ināra Blumberga hade kunnat väcka civilrättslig skadeståndstalan.

Däremot ansåg Europadomstolen att de lettiska domstolarnas avvísande av Ināra Blumbergas skadeståndsyrkande inte hade varit berättigat, eftersom de handlingar som hon åberopat hade tillräckligt tydligt angett grunden för hennes talan. De lettiska domstolarnas vägran att pröva hennes anspråk i sak innebar därför att hon i strid med artikel 6:1 i konventionen hade förvägrats sin rätt till domstolsprövning.

11. Folea mot Rumänien (dom 14.10.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Folea anklagade tjänstemän vid den statliga myndigheten för uppfinningar och varumärken för olagliga handlingar, men åklagaren beslöt att inte väcka åtal. I stället dömdes Folea av rumänsk domstol för ärekränkning mot tjänstemannen A.S. på grund av påståenden om honom som han gjort inför myndigheterna och i pressen.

Europadomstolen konstaterade att de rumänska domstolarna i ärekränkningsmålet hade vägrat att pröva viss av Folea åberopad bevisning enbart på grund av åklagarens beslut att inte väcka åtal mot de berörda tjänstemännen och att ingen sanningsbevisning således hade tillåtits. Detta innebar att domen för ärekränkning grundats på otillräckliga skäl och att Folea inte hade fått en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att Folea i sina skrivelser till myndigheter och pressen hade behandlat frågor av allmänt intresse, nämligen korrruptionen hos högre tjänstemän. Foleas anklagelser mot A.S. hade inte gällt dennes privatliv utan hans handlande i tjänsten. Folea hade inte tillåtits visa att hans påståenden var sanna. Med hänsyn till dessa omständigheter och eftersom Folea inte uttryckt sig i uppenbart kränkande ordalag, fann Europadomstolen att domen mot honom för ärekränkning stred mot hans i artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

12. Petrina mot Rumänien (dom 14.10.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

I ett televisionsprogram rörande ett lagförslag om röjande av namn på personer som under den kommunistiska regimen hade samarbetat med säkerhetstjänsten Securitate hävdade journalisten C.I. att Petrina var en av dem som hade samarbetat med Securitate. Samma anklagelse upprepades senare av C.I. i en tidskriftsartikel. Även journalisten M.D. gjorde i en artikel liknande påståenden. Petrina väckte talan om ärekränkning mot C.I. och M.D., men hans yrkanden ogillades. I ett officiellt intyg förklarades senare att Petrina inte hörde till de personer som enligt tillgänglig dokumentation hade samarbetat med Securitate.

Europadomstolen konstaterade att den föreslagna lagstiftningen var av stort allmänt intresse och att samarbete med Securitate var en

mycket känslig fråga i det rumänska samhället. Artiklarna i fråga hade varit ägnade att skada Petrinas rykte, och det fanns inget bevis för att han samarbetat med Securitate. Vid avvägning av journalisternas yttrandefrihet mot Petrinas rätt till skydd för sitt goda namn och rykte fick det senare intresset anses väga tyngre. De rumänska domstolarnas domar hade således kränkt Petrinas rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv.

13. Timergaliyev mot Ryssland (dom 14.10.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till försvarare (artikel 6:3 c) i konventionen)

Timergaliyev dömdes för mord, misshandel och förstörelse av annans egendom till 18 års fängelse. Han överklagade domen och begärde att få vara närvarande vid förhandlingen inför Högsta domstolen. Han begärde också att en försvarare skulle utses för honom. Han framhöll att han saknade juridisk utbildning och var halvdöv samt upplyste att den lägre domstolen hade vägrat att förse honom med en hörapparat. Vid Högsta domstolens förhandling var Timergaliyev närvarande men utan försvarare. Högsta domstolen avslog överklagandet utan att uttala sig om Timergaliyevs nedsatta hörsel.

Europadomstolen framhöll att rätten att vara närvarande vid en domstolsförhandling innefattar en rätt att höra och följa förhandlingen. Staten kan därför behöva vidta särskilda åtgärder för att detta skall vara möjligt. I det aktuella fallet var det oklart om Timergaliyev redan vid förhandlingen i första instans hade hänvisat till sin nedsatta hörsel. Det var däremot klart att han fäst Högsta domstolens uppmärksamhet vid detta problem. Med hänsyn härtill och till den betydelse förhandlingen hade för honom hade Högsta domstolen enligt Europadomstolens mening varit skyldig att se till att han inte genom sin nedsatta hörsel hindrades att effektivt delta i förhandlingen. Inga åtgärder hade emellertid vidtagits i detta syfte, och därtill kom att Timergaliyev inte biträtts av försvarare vid förhandlingen. Europadomstolen konkluderade att hans rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen i förening med hans rätt enligt artikel 6:3 c) i konventionen till biträde av en försvarare under sådana förhållanden hade kränkts.

14. Küçük m.fl. mot Turkiet (dom 14.10.2008)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Klagandena var anhöriga till Yusuf Küçük, som av turkiska säkerhetsstyrkor dödats med en projektil från en stridsvagn nära en by i sydöstra Turkiet. Vid den aktuella tiden rådde undantagstillstånd i regionen med anledning av strider mellan militären och PKK. Efter solnedgången gällde också utgångsförbud, men Yusuf Küçük hade i strid med utgångsförbudet begett sig ut nattetid tillsammans med tre andra bybor för att leta efter försvunna får.

Europadomstolen förklarade sig godta att situationen i sydöstra Turkiet vid den aktuella tiden varit sådan att staten hade haft skäl att vidta exceptionella åtgärder för att få slut på våldet och återställa ordningen. Emellertid hade det ankommit på gendarmerna, när de utposterade trupper med tungt artilleri i ett område med civilbefolkning, att ta särskild hänsyn till riskerna för invånarna. Även om det rätt utegångsförbud, hade det inte visats att det fanns skäl att använda tungt artilleri mot bybor som påträffats utomhus. Gendarmerna borde ha övervägt mindre farliga åtgärder, och detta även om de misstänkt att det kunde vara fråga om terrorister. Europadomstolen konkluderade att gendarmerna inte handlat med nödvändig återhållsamhet för att undvika att döda civila personer och att Turkiet härigenom kränkt rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen.

15. Renolde mot Frankrike (dom 16.10.2008)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Klaganden Héléne Renolde var syster till Joselito Renolde som hängt sig i sin cell i ett franskt fängelse den 20 juli 2000. Joselito Renolde hade då varit häktad sedan april 2000, och han hade den 2 juli 2000 gjort ett självmordsförsök, varvid det konstaterats att han hade psykiska problem för vilka han ordinerats läkemedel. Den 5 juli 2000 attackerade han en fångvakt, vilket ledde till att han ålades att vistas under 45 dagar i en bestraffningscell. Den 5 juli 2000 skrev han till sin syster att han var ”på gränsen”, och han jämförde sin cell med en grav. Den 12 juli 2000 begärde hans advokat en psykiatrisk undersökning för att fastställa om hans mentala tillstånd var sådant att han kunde tvingas vistas i en bestraffningscell.

Europadomstolen konstaterade att myndigheterna alltsedan den 2 juli 2000 hade känt till att Joselito Renolde led av psykiska besvär som medförde risk för självdestruktiva handlingar. Trots hans självmordsförsök och diagnosen av hans sinnestillstånd tycktes myndigheterna inte ha övervägt att placera honom i en psykiatrisk anstalt, och de borde enligt Europadomstolens bedömning åtminstone ha sett till att han fick medicinsk behandling som svarade mot hans hälsotillstånd och övervakat att han faktiskt intog de mediciner som han ordinerats. Det kunde också antas att hans placering i bestraffningscell hade bidragit till hans beslut att ta sitt liv. Sammantaget fann Europadomstolen att myndigheterna inte hade fullgjort sin skyldighet enligt artikel 2 i konventionen att skydda Joselito Renoldes rätt till liv. Europadomstolen ansåg också att den disciplinära bestraffningen inte hade uppfyllt de krav på behandling som kunde ställas i fråga om en psykiskt sjuk person och att den därför utgjort omänsklig och förnedrande behandling och bestraffning i strid med artikel 3 i konventionen.

16. Kyriakides samt Taliadorou och Stylianou, båda mot Cypern (domar 16.10.2008)

Frågor om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Kyriakides, Taliadorou och Stylianou var tidigare högre polismän. I en officiell rapport anklagades Taliadorou och Stylianou för att ha torterat misstänkta personer samt Kyriakides, som varit de båda andras överordnade, för oaktsamhet. Rapporten ledde till att samtliga tre avskedades. Emellertid fann Högsta domstolen att deras konstitutionella rättigheter hade kränkts, bl.a. genom att de hade avskedats utan rättegång eller disciplinärt förfarande. De återinsattes därför i sina befattningar. Cypriotiska domstolar tillerkände dem också ideella skadestånd, men detta beslut ändrades av Högsta domstolen som fann att den ideella skada de lidit inte hade orsakats av deras avskedande.

Europadomstolen konstaterade att de lägre cypriotiska domstolarna hade funnit att Kyriakides, Taliadorou och Stylianou hade lidit betydande skada genom de konsekvenser deras avskedande fått för deras goda namn och rykte. Vidare ansåg Europadomstolen att den cypriotiska högsta domstolen inte hade lämnat en rimlig förklaring till att denna bedömning ändrats på så sätt att de förvägrats ideellt skadestånd. Slutsatsen blev att deras rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv därigenom hade kränkts.

17. Kılavuz mot Turkiet (dom 21.10.2008)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Nihal Kılavuz var mor till Baybars Geren som dött i fängelse den 24 november 2001. Han hade redan tidigare konstaterats lida av psykisk sjukdom, men det hade ansetts inte finnas något hinder mot att hålla honom i fängelse under förutsättning att han fick viss behandling. Några dagar före sin död hade han visat våldsbänagenhet, och för att skydda hans och andras liv hade fängelsepersonalen instruerats att hålla honom under särskild uppsikt. Trots detta hade han fått behålla sitt bälte och utrustats med ett lakan i sin cell, där han sedan påträffats död hängande med bältet runt halsen.

Europadomstolen fann att Baybars Geren fick antas ha tagit sitt eget liv och att fängelsemyndigheterna, som kände till hans bakgrund av psykisk instabilitet, inte hade vidtagit ändamålsenliga åtgärder för att förebygga ett självmord. Till följd härav hade myndigheterna brutit mot rätten till liv i artikel 2 i konventionen.

18. Bessenyei mot Ungern (dom 21.10.2008)

Fråga om rörelsefrihet (artikel 2:2 i protokoll 4)

Bessenyei åtalades för förfalskning men frikändes. Under rättegången mot honom var han under drygt två år förbjuden att resa utomlands på grund av brottens allvarliga natur. Europadomstolen konstaterade att det under denna tid inte hade skett någon omprövning av förbudet mot utrikesresor och att det enbart var på grund av en lagändring

som förbudet slutligen hade hävts. Europadomstolen konkluderade att Bessenyeis rätt till rörelsefrihet enligt artikel 2:2 i protokoll 4 till konventionen hade kränkts.

19. Clemeno m.fl. mot Italien (dom 21.10.2008)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Raffaella Clemeno och Salvatore Lucanto var föräldrar till Francesco, född 1983, och Y, född 1988. Salvatore Lucanto åtalades för sexuella övergrepp mot Y och en kusin till henne. Y togs om hand och placerades i ett barnhem. Den italienska domstolen förbjöd vidare kontakter mellan Y och hennes föräldrar samt beslöt att åtgärder skulle vidtas för att Y skulle adopteras av någon annan. Inte heller efter det att Salvatore Lucanto hade frikänts fann den italienska domstolen skäl att ändra adoptionsplanerna.

Europadomstolen fann att de italienska myndigheterna på grund av misstanken om sexuella övergrepp hade haft rimliga skäl att temporärt skilja Y från familjen. Däremot ansåg Europadomstolen att det, sedan Salvatore Lucanto frikänts, inte hade funnits tillräckliga skäl att fullfölja planerna på adoption av Y. Det kunde endast under exceptionella omständigheter vara i Y:s intresse att definitivt avskära banden mellan henne och familjen, och de italienska myndigheterna hade inte gjort något för att underlätta familjens återförening utan tvärtom hindrat all kontakt mellan Y och familjen. Europadomstolens slutsats, som antogs med 5 röster mot 2, blev att rätten i artikel 8 i konventionen till respekt för familjeliv hade kränkts.

20. Güzel Erdagöz mot Turkiet (dom 21.10.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Güzel Erdagöz väckte talan vid turkisk domstol om rättelse av stavningen av hennes förnamn. Hon hävdade att hennes rätta förnamn inte var Güzel utan Gözel, vilket var det namn som användes av hennes släktingar och vänner. De turkiska domstolarna vägrade att ändra stavningen på grund av att den namnform hon önskade var grundad på ett regionalt uttal och inte motsvarade turkiskt språkbruk.

Vid Europadomstolen hävdade Güzel Erdagöz att hennes förnamn Gözel var av kurdiskt ursprung och att namnet i registreringen anpassats till turkiskt namnskick, vilket utgjorde diskriminering på grund av hennes språk och anknytning till den kurdiska nationella minoriteten.

Europadomstolen fann att de turkiska domstolarnas vägran att ändra stavningen av namnet inte var grundad på tydlig lag och att det saknades tillräckliga skäl att inte acceptera den namnform hon föredrog. Det var därför fråga om ett ingrepp i rätten till respekt för privatlivet som inte var nödvändigt i ett demokratiskt samhälle och som stred mot artikel 8 i konventionen.

21. Salihoğlu mot Turkiet (dom 21.10.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Sevim Salihoğlu var ordförande i en lokal förening för mänskliga rättigheter. Vid en husrannsakan i föreningens lokaler påträffades ett exemplar av en tidskrift som togs i beslag tillsammans med en bilaga till tidskriften. Sevim Salihoğlu åtalades och dömdes sedan för att ha innehaft publikationer som var förbjudna enligt beslut av den nationella säkerhetsdomstolen i Istanbul.

Europadomstolen konstaterade att domstolsbesluten rörande de aktuella publikationerna inte hade meddelats i förfaranden i vilka Sevim Salihoğlu varit part och att ingenting tydde på att hon haft kännedom om dessa beslut. Under sådana förhållanden kunde hon inte rimligen ha förutsett att hennes innehav av dessa publikationer skulle leda till bestraffning. Eftersom kravet på förutsebarhet inte var uppfyllt, blev konklusionen att Sevim Salihoğlus i artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts.

22. Soldatenko mot Ukraina (dom 23.10.2008)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Soldatenko befann sig i förvar i Ukraina i väntan på utlämning till Turkmenistan, där han i sin frånvaro häktats som misstänkt för misshandelsbrott. Han hade lämnat Turkmenistan flera år tidigare och uppgav att han där hade utsatts för förföljelse på etniska grunder. Turkmenistan hade i utlämningsärendet försäkrat att han inte skulle komma att diskrimineras på grund av bl.a. etniskt ursprung och att hans rättigheter enligt artiklarna 3 och 6 i konventionen skulle respekteras. Frågan vid Europadomstolen var om hans utlämning till Turkmenistan skulle strida mot artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att det fanns många trovärdiga rapporter om tortyr och annat våld mot misstänkta brottslingar i Turkmenistan och att fängelseförhållandena i landet var bedrövliga. Det innebar att en misstänkt person som Soldatenko skulle löpa en betydande risk för att i Turkmenistan utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling. De försäkringar som avgetts från turkmenisk sida kunde inte anses tillräckliga för att eliminera denna risk. Europadomstolen konkluderade att Soldatenkos utlämning till Turkmenistan skulle strida mot artikel 3 i konventionen.

23. Godlevskiy mot Ryssland (dom 23.10.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Godlevskiy var journalist och chefredaktör för en tidning i vilken han publicerade en artikel om en brottsutredning rörande vissa befattningshavare vid narkotikapolisen. Dessa påstods ha avstått från att åtala narkotikahandlare, eftersom de utlovats del i inkomsterna från narkotikahandeln. För denna artikel dömdes han att införa en rättelse och att betala skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att Godlevskiy i sin artikel inte hade namngett särskilda personer utan hänvisat till "polisen" eller "antinarkotikaenheten". Han hade vidare åberopat tillgängligt material från brottsutredningen, och artikeln utgjorde ett inlägg i en fråga av allmänt intresse och inte ett angrepp på enskilda poliser. Artikelns innehåll skyddades därför av yttrandefriheten, och domen mot Godlevskiy stred mot artikel 10 i konventionen.

24. Khuzhin m.fl. mot Ryssland (dom 23.10.2008)

Frågor om rätt att presumeras vara oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen) och rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Klagandena var tre bröder, av vilka en sedermera avlidit. De hade arresterats i april 1999 och åtalats för människorov och tortyr. Kort före rättegången mot dem i juli 1999 framträdde tre åklagare på television för att diskutera målet. En av dem betecknade klagandena som förhärdade brottslingar och tillade att det "brott" de hade begått var karaktäristiskt för deras "grymhet och meningslösa brutalitet". Ett fotografi av en av klagandena visades också i televisionsprogrammet.

Europadomstolen konstaterade att åklagarna hade angett som ett faktum att klagandena begått ett brott utan att ens nämna att de hade förnekat sin skuld. Dessa uttalanden, som gjorts innan skuldfrågan prövats av domstol, innebar därför enligt Europadomstolens mening ett brott mot klagandenas rätt enligt artikel 6:2 i konventionen att presumeras vara oskyldiga till brott tills deras skuld lagligen fastställts.

Vidare noterade Europadomstolen att polisen hade från akten i målet tagit ett passfoto av en av klagandena och utan dennes samtycke överlämnat det till en journalist. Det fanns enligt Europadomstolens mening inget legitimt skäl för detta ingrepp i denne klagandes personliga integritet, vilket därför stod i strid med artikel 8 i konventionen.

25. Sergey Kuznetsov mot Ryssland (dom 23.10.2008)

Fråga om mötesfrihet (artikel 11 i konventionen) i förening med yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Kuznetsov och några andra personer höll en demonstration utanför en domstol i Sverdlovsk för att protestera mot kränkningar av rätten till domstolsprövning. Han hade informerat myndigheterna om demonstrationen åtta dagar i förväg, och polisen hade beordrats att upprätthålla ordningen. Kuznetsov ådömdes emellertid ett bötesstraff för att han hade sänt in underrättelsen om demonstrationen alltför sent, hindrat inpasseringen i domstolsbyggnaden och spritt publikationer som innehöll anklagelser mot domstolen för korrupktion och krav på att dess president skulle avskedas.

Europadomstolen konstaterade att Kuznetsov hade skickat in underrättelsen åtta i stället för tio dagar innan demonstrationen ägt rum, vilket Europadomstolen såg som en mindre försummelse som i

praktiken inte påverkat myndigheternas möjligheter att föranstalta om tillsyn över demonstrationen. Inte heller hade det framförts klagomål över att inpasseringen i domstolsbyggnaden försvårats. Kravet på presidentens avgång kunde visserligen anses kränkande mot honom, men de utdelade skrifterna hade inte innehållit äreröriga uttalanden och inte heller uppmaningar till våld eller andra uttalanden som stred mot demokratiska principer. Europadomstolen fann att de ryska myndigheterna under sådana förhållanden inte hade anfört tillräckliga skäl för ingreppet i Kuznetsovs yttrandefrihet och mötesfrihet samt att hans rätt enligt artikel 11 i förening med artikel 10 i konventionen hade kränkts.

26. Evrim Öktem mot Turkiet (dom 4.11.2008)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Evrin Öktem, som var 14 år gammal, genomförde tillsammans med jämnåriga en demonstration utanför en skola till stöd för en revolutionär studentorganisation. Tre polismän, som kom till platsen, sökte få ungdomarna att avsluta demonstrationen, och när de inte gjorde detta, avlossade poliserna varningsskott. En kula träffade Evrim Öktem vid ena knäet.

Europadomstolen fann att poliserna hade handlat på ett oansvarigt och farligt sätt genom att skjuta skarpt, eftersom de inte haft anledning att känna sig hotade av ungdomarna i fråga, särskilt inte av en 14-årig flicka som Evrim Öktem. Genom att avlossa det skott som träffade henne hade en av poliserna utsatt henne för livsfara. Hans handlande syntes ha berott på att han inte fått adekvat utbildning och tillräckliga instruktioner om användningen av tjänstevapen. Europadomstolens konklusion blev att Evrim Öktems rätt enligt artikel 2 i konventionen till respekt för livet hade kränkts. Vidare konstaterade Europadomstolen att polis mannen i fråga inte hade drabbats av någon påföljd, vilket även detta var en brist i det skydd som artikel 2 i konventionen var avsedd att åstadkomma.

27. Carson m.fl. mot Förenade Kungariket (dom 4.11.2008)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) med avseende på rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagande var 13 brittiska medborgare, som alla arbetat i Förenade Kungariket och där betalat avgifter till den allmänna socialförsäkringen innan de flyttade till Sydafrika, Australien eller Canada. De klagade över att de brittiska myndigheterna inte hade räknat upp deras pensionsförmåner i förhållande till inflationen, trots att de betalat samma premier som andra som stannat kvar i Förenade Kungariket och som därför hade rätt till en höjning av pensionerna i takt med inflationen.

Europadomstolen konstaterade att den allmänna socialförsäkringen var avsedd att tillförsäkra invånarna i Förenade Kungariket en viss

levnadsstandard och att personer som bor i Förenade Kungariket därför inte befinner sig i samma situation som personer bosatta i andra länder med andra sociala förmåner, annan beskattning, annan inflationsutveckling och andra valutaförhållanden. Europadomstolen framhöll att Förenade Kungariket har ingått reciproka socialavtal med vissa länder men att sådana avtal omfattar en rad olika ömsesidiga rättigheter och skyldigheter samt att brittiska regeringen får anses ha stor frihet att bedöma om det finns skäl att ge invånare i ett visst annat land rättigheter inom ramen för den brittiska socialförsäkringen. Europadomstolen ansåg att det fanns rimliga skäl till att de som flyttat till Sydafrika, Australien och Canada inte getts samma förmåner som de som stannat kvar i Förenade Kungariket. Konklusionen blev därför att det i detta hänseende inte var fråga om diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på klagandenas rätt till egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

28. Balsytė-Lideikienė mot Litauen (dom 4.11.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Danutė Balsytė-Lideikienė, som ägde ett förlag, befanns av litauisk domstol skyldig till att ha publicerat och gett spridning åt en kalender som främjade etniskt hat. Hon tilldelades en varning, och osålda exemplar av kalendern förklarades förverkade.

Europadomstolen konstaterade att de litauiska domstolarna i stor utsträckning hade grundat sina slutsatser på utlåtanden av experter. Emellertid hade Danutė Balsytė-Lideikienė inte beretts tillfälle att bemöta dessa utlåtanden, vilket innebar att hennes rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång inte hade respekterats.

Europadomstolen fann vidare att Danutė Balsytė-Lideikienė i sin kalender hade framfört extremt nationalistiska åsikter och gjort uttalanden som kunde ses som uttryck för hat mot polacker och judar. Förverkandet av kalendern var en relativt allvarlig åtgärd, men den varning som tilldelats henne var en mild påföljd. Europadomstolens konklusion blev att det var fråga om en inskränkning i hennes yttrandefrihet som kunde anses motiverad för att skydda andras goda namn och rättigheter samt att artikel 10 i konventionen därför inte hade kränkts.

29. Demski mot Polen (dom 4.11.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt att höra vittnen (artikel 6:1 d) i konventionen)

Demski åtalades och dömdes för våldtäkt av en kvinna, M.H. Europadomstolen konstaterade att den fällande domen väsentligen byggts på uttalanden av M.H., som Demski inte haft möjlighet att ställa frågor till under förundersökningen eller rättegången. Visserligen bodde M.H. utomlands, men de polska myndigheterna hade inte gjort vad

de kunnat för att få henne att inställa sig vid rättegången. I vart fall kunde åtgärder ha vidtagits för att höra M.H. under omständigheter som garanterade försvarets rättigheter utan att för den skull tvinga henne till en plågsam konfrontation med Demski. Europadomstolens slutsats blev att artikel 6:1 i förening med artikel 6:3 d) i konventionen hade kränkts.

30. Bacso mot Rumänien (dom 4.11.2008)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Makarna Bacso var tidigare ägare till en våning i Braşov, som nationaliserats 1975. I april 1997 sålde staten våningen till en tredje person. År 1998 väckte makarna Bacso talan vid rumänsk domstol med yrkanden att de skulle förklaras vara ägare till våningen, att avtalet om försäljning av våningen skulle ogiltigförklaras och att köparen skulle avhysas från våningen. Domstolen fann att nationaliseringen hade varit olaglig och beslöt att våningen skulle återlämnas till makarna Bacso. När det gällde målet i övrigt förklarade domstolen att yrkandena om upphävande av "hyresavtalet" och om avhysning inte kunde bifallas, eftersom våningen skulle återlämnas till makarna Bacso med de rättsliga belastningar som förelåg.

I en ny rättegång yrkade makarna Bacso igen att avtalet om försäljning av våningen skulle ogiltigförklaras, men detta yrkande avslogs med motiveringen att frågan redan hade prövats och att det tidigare avgörandet var *res judicata*.

Europadomstolen konstaterade att den rumänska domstolen i det första målet hade avslagit en begäran om ogiltigförklaring av ett hyresavtal, trots att det inte fanns något sådant yrkande. Vidare hade domstolen senare vägrat att pröva ett yrkande om ogiltigförklaring av ett försäljningsavtal med motiveringen att frågan redan prövats genom ett avgörande som var *res judicata*. Resultatet var att frågan om giltigheten av försäljningen av våningen inte hade prövats vare sig i den första eller i den andra rättegången. Makarna Bacso hade därmed berövats sin rätt till domstolsprövning av detta yrkande i strid med artikel 6:1 i konventionen. Genom avsaknaden av effektivt rättskydd och av all ekonomisk ersättning fann Europadomstolen att även makarna Bacsos rätt till egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

31. Leela Förderkreis e.V. m.fl. mot Tyskland (dom 6.11.2008)

Fråga om religionsfrihet (artikel 9 i konventionen)

Klagande var tre grupper tillhörande den s.k. Osho-rörelsen (tidigare Shree Rajneesh eller Bhagwan-rörelsen). I en kampanj varnade tyska regeringen för de faror som grupper av detta slag kunde medföra. Regeringen betecknade dem som "sekte", "ungdomssekte" och "psykosekte" och hävdade att de var "destruktiva" och "pseudoreli-

giösa” samt att de ”manipulerade” sina medlemmar. Klagandena yrkade vid tysk domstol att regeringen skulle förbjudas beskriva dem i sådana negativa termer. Målet hamnade slutligen i Författningsdomstolen som förbjöd användning i detta sammanhang av ord som ”destruktiv”, ”pseudoreligiös” och ”manipulering” av medlemmar men förklarade sig inte ha något att invända mot de övriga kritiserade uttrycken.

Frågan vid Europadomstolen var om klagandenas religionsfrihet hade kränkts. Europadomstolen konstaterade att regeringens informationskampanj hade gällt en fråga av aktuellt intresse, nämligen den påverkan som nya religiösa grupper kunde ha på unga människor. Klagandena hade emellertid inte hindrats att utöva sin religion eller tro. Författningsdomstolen hade också angett gränser för vilka termer som regeringen fick använda om dessa grupper. De termer som Författningsdomstolen tillåtit — ”sekt”, ”ungdomssekt” och ”psykosekt” — var i viss mån pejorativa men användes under den aktuella tiden ofta för att beteckna andra än de traditionella religionerna. Regeringen hade dessutom från en viss tidpunkt självantagit avstått från att använda ordet ”sekt” för att beteckna dessa grupper. Europadomstolen fann att de uttalanden som godtagits av Författningsdomstolen var acceptabla i en demokratisk stat och konkluderade, med 5 röster mot 2, att den i artikel 10 i konventionen skyddade religionsfriheten inte hade kränkts.

32. Kokkinis mot Grekland (dom 6.11.2008)

33. Reveliotis mot Grekland (dom 4.12.2008)

Frågor om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Kokkinis var pensionerad från en statlig anställning. I juli 1998 bestämde vederbörande myndighet hans pension till visst belopp som skulle utgå från den 1 augusti 1997. I december 1998 överklagade han detta beslut och begärde att pensionen skulle höjas. Överklagandet avslogs först men bifölls i januari 2002 av revisionsrätten som fastställde pensionen till ett högre belopp men bestämde att det högre beloppet inte skulle utgå retroaktivt under mer än tre år från offentliggörandet av revisionsrättens dom, eftersom det för krav av detta slag gällde en preskriptionstid om tre år.

Europadomstolen fann att den tid under vilken Kokkinis skulle få den högre pensionen genom revisionsrättens dom blivit beroende av hur lång tid det tagit för myndigheter och domstolar att fatta beslut i saken. Detta kunde leda till motsägelsefulla och oskäligen resultat och hade i det aktuella fallet lett till att Kokkinis gått miste om pension till följd av myndigheternas och domstolarnas långsamhet. Slutsatsen blev att hans rätt till skydd för sin egendom i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

I fallet Reveliotis var såväl de faktiska omständigheterna som Europadomstolens avgörande av likartad karaktär.

34. İsmayılov mot Ryssland (dom 6.11.2008)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

İsmayılov, som var azerbajdzjansk medborgare, åtalades för att han vid ankomst till Moskva inte hade deklarerat innehav av ett belopp om 21 348 US-dollar, som härrörde från försäljningen av en våning i Baku. Han dömdes för smuggling till sex månaders fängelse villkorligt, och de medförda pengarna förklarades förverkade.

Europadomstolen konstaterade att det var fråga om lagligt förvärvade pengar och att det inte fanns någon misstanke om penningtvätt. İsmayılov hade dömts till straff för att han inte deklarerat pengarna, och Europadomstolen fann att det var oproportionerligt att därutöver konfiskera pengarna. Konklusionen blev att İsmayılovs rätt till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade kränkts.

35. Carlson mot Schweiz (dom 6.11.2008)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Carlson, som var amerikansk medborgare och bosatt i USA, var far till barnet C. Hans hustru D, som var schweizisk medborgare och mor till C, tog med sig C från USA till Schweiz där hon begärde skilsmässa från Carlson. Denne begärde med stöd av Haagkonventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn att C skulle återföras till USA, där familjen varit bosatt. Den schweiziska domstolen ålade D att lämna ifrån sig C:s pass och förbjöd D att lämna Schweiz. Vidare beslöt domstolen att frågan om återförande av C till USA skulle behandlas inom ramen för skilsmässomålet. Senare avslog domstolen Carlsons begäran om återförande av C på grund av att barnet inte hade olovligt bortförts, eftersom Carlson ansågs ha gått med på att D skulle temporärt bege sig till Schweiz tillsammans med C och det inte visats att han uppställt som villkor att C efter viss tid skulle återvända till USA.

Europadomstolen erinrade om att frågor om ett barns bosättning enligt Haagkonventionen skall behandlas först efter det att beslut fattats om återförande av barnet från det land varifrån det bortförts. Det hade således varit felaktigt att behandla frågan om återförande av C först inom ramen för skilsmässomålet. Inte heller hade den schweiziska domstolen agerat med den skyndsamhet som krävdes enligt Haagkonventionen. Slutligen hade den schweiziska domstolen kastat om bevisbördan genom att ålägga Carlson att visa att han inte hade samtyckt till att C reste till eller stannade i Schweiz. Europadomstolen fann det inte visat att C:s intressen hade tillräckligt beaktats vid bedömningen av om han skulle återföras till USA och konkluderade att Carlsons rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt familjeliv hade kränkts.

36. Demir och Baykara mot Turkiet (dom 12.11.2008)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Vicdan Baykara var ordförande i fackföreningen Tüm Bel Sen, och Demir var medlem i denna fackförening. Föreningen hade bildats 1990 av offentliganställda från olika kommuner och hade till syfte att främja medlemmarnas demokratiska fackliga rättigheter.

År 1993 ingick Tüm Bel Sen ett kollektivavtal med kommunstyrelsen i Gaziantep rörande de kommunanställdas löner och andra anställningsförhållanden. Eftersom kommunen enligt fackföreningens uppfattning inte fullgjorde sina åtaganden enligt kollektivavtalet, väckte föreningen talan mot kommunen vid domstol. Målet hamnade slutligen i Kassationsdomstolen som konstaterade att offentliganställda, vid den tidpunkt då Tüm Bel Sen bildades, enligt turkisk lag inte hade haft rätt att organisera sig i fackföreningar. Kassationsdomstolen fann därför att Tüm Bel Sen aldrig hade åtnjutit rättskapacitet och inte kunde vara part i avtal eller rättsliga förfaranden. Som en följd av domen blev medlemmarna i Tüm Bel Sen skyldiga att återbetala vissa belopp som hade utbetalats till dem på grund av kollektivavtalet.

Europadomstolen framhöll att det undantag från skyddet för föreningsfriheten som enligt artikel 11 i konventionen gäller med avseende på medlemmar av de väpnade styrkorna, polisen och statsförvaltningen måste tolkas restriktivt och inte så att det äventyrar det grundläggande skyddet för föreningsfriheten. Bl.a. kunde sådana kommunanställda som inte sysslade med egentlig statlig förvaltning inte anses omfattade av undantaget. Det hade inte visats att Vicdan Baykara och Demir hade sådana uppgifter att de föll under undantaget, och de fick därför anses ha de rättigheter som anges i artikel 11.

Europadomstolen fann det inte heller visat att det absoluta förbud mot fackföreningar för offentliganställda som gällt enligt turkisk lag hade varit nödvändigt i en demokratisk stat. Rätten för offentliganställda att bilda fackföreningar hade vid den aktuella tiden varit erkänd både i internationella konventioner och i lagar i Europarådets övriga medlemsstater. Slutsatsen blev att Kassationsdomstolens beslut att inte tillerkänna Tüm Bel Sen rättskapacitet stred mot föreningsfriheten i artikel 11 i konventionen.

Europadomstolen fann att artikel 11 i konventionen hade kränkts också genom att det kollektivavtal som Tüm Bel Sen ingått och som varit i kraft i två år hade retroaktivt annullerats som en följd av Kassationsdomstolens bedömning att Tüm Bel Sen saknade rättskapacitet.

37. Pijevschi mot Portugal (dom 13.11.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Pijevschi dömdes den 20 januari 2004 av portugisisk domstol till ett fängelsestraff och utvisning från Portugal efter avtjänat straff. För att kunna överklaga domen begärde han att från domstolen få en utskrift

av vad som förekommit vid huvudförhandlingen. Han begärde också besked om vilken tidsfrist som gällde för överklagandet.

Den 8 mars 2004 överlämnades disketter innehållande en inspelning av huvudförhandlingen till Pijevschis advokat. Genom beslut den 1 april 2004, som delgavs advokaten den 5 april 2004, informerades denne om att även en utskrift av anförandena vid huvudförhandlingen var tillgänglig. Domstolen bestämde vidare att fristen för överklagande var tio dagar.

Pijevschi ingav sitt överklagande den 15 april 2004. Den 25 januari 2005 avisade appellationsdomstolen överklagandet som för sent inkommet. Beslutet motiverades med att utgångspunkt för överklagandefristen var den 8 mars 2004, då Pijevschis advokat hade mottagit de disketter som innehöll en inspelning av huvudförhandlingen.

Europadomstolen konstaterade att Pijevschi hade följt den instruktion för överklagande som lämnats av den lägre domstolen och fann att han, genom att appellationsdomstolen hade beräknat överklagandefristen på ett annat och för honom mera oförmånligt sätt, hade i strid med artikel 6:1 i konventionen berövats sin rätt till överprövning av domen.

38. Kayasu mot Turkiet (dom 13.11.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Kayasu, som till yrket var åklagare, gjorde som enskild medborgare en brottsanmälan mot de armégeneraler som hade utfört militärkuppen i Turkiet den 12 september 1980. Hans anmälan ledde inte till åtal, och Kayasu tilldelades en disciplinär varning på grund av att han ansågs ha genom sin anmälan förolämpat statliga befattningshavare som verkat för statens bästa.

Under tiden hade Kayasu den 28 mars 2000 i egenskap av åklagare väckt åtal mot den f.d. generalen och presidenten i Turkiet Kenan Evren, som varit den huvudsaklige organisatören av militärkuppen. I åtalet framhöll han att preskriptionstiden skulle löpa ut den 12 september 2000 och att han som åklagare såg det som sin skyldighet att åtala Evren för dennes olagliga handlande. Åtalet blev inte prövat i sak, eftersom de som varit inblandade i militärkuppen ansågs åtnjuta straffrättslig immunitet.

Justitieministeriet gav tillstånd till åtal mot Kayasu för tjänstemissbruk. Han dömdes senare för sådant brott och för förolämpning av de väpnade styrkorna till ett villkorligt bötesstraff. Som en följd av domen avskedades han också från sin åklagarbefattning.

Europadomstolen konstaterade att offentliga tjänstemän inom rättsväsendet är skyldiga att iaktta återhållsamhet vid utövandet av sin yttrandefrihet i frågor som berör de rättsliga institutionernas auktoritet och opartiskhet men att ett ingrepp i en tjänstemans yttrandefrihet ändå är en allvarlig åtgärd som kräver en omsorgsfull granskning från Europadomstolens sida.

Europadomstolen fann att Kayasu i sin brottsanmälan och sin åtalskrift hade gett uttryck för sin uppfattning i en fråga som varit föremål för politisk och juridisk diskussion, nämligen möjligheten att väcka åtal mot dem som utfört 1980 års militärkupp. Kayasu hade inte yttrat sig på ett kränkande sätt. Han hade visserligen gjort uttalanden till pressen som kunde synas oförenliga med hans lojalitetsplikt gentemot staten, men hänsyn måste tas till att det var fråga om att belysa ofullkomligheter i det demokratiska systemet. Sammantaget fann Europadomstolen att domen mot Kayasu och hans avskedande som åklagare inte hade varit nödvändiga åtgärder i ett demokratiskt samhälle, särskilt som effekten kunde bli att andra befattningshavare inom rättsväsendet inte vågade effektivt värna rättsstatens principer. Europadomstolen konkluderade att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

39. Krone Verlag GmbH & Co Kg mot Österrike (No. 5) (dom 14.11.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Krone Verlag GmbH & Co KG var ägare till dagstidningen *Neue Kronenzeitung*. I maj 1999 publicerades i tidningen ett antal artiklar med kritik av en man vid namn Bruck. Denne förestod Techno-Z FH, ett bolag för vetenskaplig forskning som finansierades bl.a. av regionen Salzburg. Bruck anklagades i artiklarna för finansiella missgrepp och bristfällig bokföring. Krone Verlag dömdes på grund av artiklarna för ärekränkning.

Europadomstolen framhöll pressens viktiga roll som övervakare av bl.a. att allmänna medel används på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. I det aktuella fallet hade det funnits tillräcklig saklig grund för omdömena i artiklarna, eftersom det av revisionsberättelser och annat material framgick att bokföringen varit otillräcklig, att resekostnaderna i bolaget varit mycket höga och att det betalats höga royalties. Fastän det hade varit rimligt att ge Bruck tillfälle att uttala sig innan artiklarna publicerades, var den omständigheten att så inte skett inte tillräcklig för att domen mot Krone Verlag skulle anses som ett berättigat ingrepp i dess yttrandefrihet. Slutsatsen blev således att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

40. Cemalettin Canlı mot Turkiet (dom 18.11.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

I samband med ett åtal mot Canlı ingav polisen till den turkiska domstolen en rapport med titeln ”informationsformulär om ytterligare brott”. I rapporten hänvisades till två tidigare brottmål i vilka Canlı hade varit åtalad för medlemskap i olagliga organisationer, och det angavs att han hade varit medlem i två sådana organisationer. I verkligheten hade Canlı frikänts i det första målet, och det andra målet hade avskrivits.

Europadomstolen konstaterade att Canlı inte hade dömts för att han varit medlem i någon olaglig organisation. Att han ändå hade i en polisrapport utpekats som medlem i sådana organisationer hade skadat hans goda namn och rykte, och registreringen och vidarebefordrandet till domstolen av sådana inkorrekta uppgifter hade varit ett ingrepp i hans rätt till respekt för privatlivet. Enligt gällande bestämmelser skulle utgången i de tidigare brottmålen ha angetts, och underlåtenheten att lämna sådana uppgifter medförde att ingreppet i Canlıs rätt till respekt för sitt privatliv inte hade skett i enlighet med lag och att det därför stred mot artikel 8 i konventionen.

41. Tănase och Chirtoacă mot Moldavien (dom 18.11.2008)

Fråga om rätt till fria val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Klagande var de moldaviska politikerna Tănase och Chirtoacă. Av intresse är här endast Tănase, som var vice ordförande i det liberala demokratiska partiet och medlem av kommunstyrelsen i Chişinău. Tănase hade dubbelt moldaviskt och rumänskt medborgarskap. Han klagade vid Europadomstolen över att en ny vallag i Moldavien kränkte hans rätt att ställa upp som kandidat i fria val och att verka som parlamentsledamot om han blev vald.

Moldaviens territorium var före andra världskriget en del av Rumänien. Befolkningen förlorade sitt rumänska medborgarskap, sedan territoriet 1940 annekterats av Sovjetunionen. Efter Moldaviens självständighetsförklaring i augusti 1991 antogs en ny lag om moldaviskt medborgarskap. Alla personer som hade bott på den moldaviska sovjetrepublikens område blev enligt denna lag automatiskt moldaviska medborgare.

Samma år antog även det rumänska parlamentet en medborgarskapslag. Enligt denna lag fick tidigare rumänska medborgare som förlorat sitt medborgarskap före 1989 och deras efterkommande rätt att på nytt bli rumänska medborgare. Tănase var en av de många som begagnade sig av denna möjlighet.

I april 2008 ändrade det moldaviska parlamentet vallagen så att den som hade dubbelt medborgarskap inte kunde bli ledamot av parlamentet. Tănase har förklarat att han avser att kandidera i det allmänna val som skall hållas under våren 2009 men att han inte är beredd att avstå från sitt dubbla medborgarskap.

Europadomstolen konstaterade att Moldavien, såvitt bekant, var det enda europeiska land som tillät sina medborgare att ha dubbelt medborgarskap men samtidigt förbjöd dem som hade dubbelt medborgarskap att vara ledamöter av parlamentet. Ett sådant förbud var enligt Europadomstolens mening inte nödvändigt för att garantera parlamentsledamöternas lojalitet mot landet. Lojaliteten kunde garanteras även på andra sätt, t.ex. genom krav på att ledamöterna skall avlägga en särskild ed. Genom Europarådets konvention om medborgarskap hade Moldavien dessutom utfäst sig att garantera att de

invånare som hade både moldaviskt och ett annat medborgarskap likställdes med de invånare som enbart var moldaviska medborgare. I Moldavien hade vidare antagits en lag som uttryckligen tillät dubbelt medborgarskap utan att det klargjorts att detta skulle ha betydelse för utövandet av politiska rättigheter. Europadomstolen konkluderade att Moldavien hade använt oproportionerliga medel för att försäkra sig om parlamentsledamöternas lojalitet mot staten och att artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen därför hade kränkts.

42. Brunet-Lecomte och Sarl Lyon Mag' mot Frankrike (dom 20.11.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Brunet-Lecomte var redaktör i tidskriften *Lyon Mag'*, som ägdes av förlaget Sarl Lyon Mag'. I tidskriften publicerades en artikel under rubriken "L, fanatikern i Lyon III" (ungefärlig översättning av "*L, l'énergumène de Lyon III*"). Artikeln handlade om läraren L vid universitetet Lyon III och om dennes uppträdande under sina föreläsningar. En replik av L publicerades senare tillsammans med en redaktionell kommentar i vilken beteckningen "fanatiker" återkom två gånger. Brunet-Lecomte och förlaget dömdes för ärekränkning att betala böter och skadestånd. Som motivering anförde den franska domstolen att beteckningen "fanatiker" hade varit kränkande för L.

Europadomstolen fann att beteckningen "fanatiker" var ironisk men inte nödvändigtvis kränkande och att i vart fall intresset av att skydda L i detta sammanhang borde få vika för intresset av att sprida information om L:s undervisningsmetoder. Med hänsyn härtill och till de stränga påföljder som utdömts fann Europadomstolen att domen mot Brunet-Lecomte och förlaget var ett oproportionerligt ingrepp i deras yttrandefrihet och stod i strid med artikel 10 i konventionen.

43. Jucius och Juciuvienė mot Litauen (dom 25.11.2008)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Marijus Jucius och hans hustru Gertrūda Juciuvienė tillerkändes temporärt vårdnaden om Marijus två systerdöttrar RŠ and DŠ, sedan dessas föräldrar hade avlidit i april 1999. Barnen var då fyra år respektive sex månader gamla. Emellertid överfördes vårdnaden om barnen i augusti 2002 på deras farföräldrar, eftersom domstolarna ansåg att dessa hade bättre ekonomiska förhållanden och kunde erbjuda barnen en bättre livsmiljö. När vårdnadsbeslutet skulle verkställas, vägrade RŠ att lämna makarna Jucius, medan DŠ flyttade till farföräldrarna. Beslutet att ge farföräldrarna vårdnaden ändrades i oktober 2004 beträffande RŠ med påföljd att barnen fick olika vårdnadshavare och hem.

Europadomstolen konstaterade att vårdnadsprocesserna hade varit av stor betydelse för makarna Jucius och aktualiserat frågor om deras

personliga förhållanden och om barnens önskemål. Det hade därför varit viktigt att alla berörda personer skulle få framträda inför domstol och fullt ut delta i domstolsförhandlingen. Makarna Jucius överklagande av vårdnadsbeslutet i första instans hade emellertid prövats i en rent skriftlig procedur. Vidare hade vårdnadsbeslutet beträffande RŠ ändrats enbart på grund av att hon alljämt motsatte sig att farföräldrarna blev hennes vårdnadshavare. Konklusionen blev att makarna Jucius rätt till respekt för sitt familjeliv enligt artikel 8 i konventionen hade kränkts.

44. Salduz mot Turkiet (dom 27.11.2008)

Fråga om rätt till juridiskt biträde (artikel 6:3 c) i konventionen) i förening med rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Salduz arresterades som misstänkt för att ha deltagit i en olaglig demonstration till förmån för den fängslade PKK-ledaren Öcalan och för att ha hängt upp en olaglig banderoll från en bro. Han förhördes av polis utan att en försvarare var närvarande, och han tog senare tillbaka vad han sagt under förhöret och påstod att han gjort uttalandena under tvång. Han dömdes för att ha gett stöd åt PKK till fängelse i fyra och ett halvt år. Straffet sattes senare ner till fängelse i två och ett halvt år på grund av att Salduz inte hade uppnått 18 års ålder när han begick brottet.

I dom den 26 april 2007 fann Europadomstolen i vanlig kammare att avsaknaden av juridiskt bistånd under det första polisförhöret med Salduz med hänsyn till omständigheterna inte hade kränkt artikel 6:3 c) i konventionen. Domstolen fäste vikt vid att de uttalanden som Salduz gjort under detta förhör inte var den enda bevisningen mot honom och att han under rättegången haft bistånd av försvarare och haft alla möjligheter att angripa bevisningen mot honom.

I stor kammare kom emellertid Europadomstolen till motsatt slutsats. Domstolen framhöll att det måste finnas mycket starka skäl för att rätten till juridiskt bistånd skall få begränsas under inledande polisförhör och att den grundläggande rätten att försvara sig i princip kan anses kränkt när uttalanden som gjorts under polisförhör utan juridiskt bistånd åberopas som bevisning mot en tilltalad. I det aktuella fallet hade Salduz dessutom varit under 18 år, vilket ytterligare stärkt behovet av en försvarare. Fastän han senare under rättegången haft möjlighet att ifrågasätta bevisningen mot honom, fann Europadomstolen att hans rätt att försvara sig hade oåterkalleligt kränkts genom att han saknat juridiskt bistånd vid det första förhöret. Slutsatsen blev att förfarandet stred mot artikel 6:3 c) i förening med artikel 6:1 i konventionen.

45. Miroshnik mot Ukraina (dom 27.11.2008)

Fråga om domstols oavhängighet (artikel 6:1 i konventionen)

Miroshnik, som avskedats från militär anställning, väckte talan vid flera tillfällen mot vederbörande militära myndigheter och Försvarsministeriet rörande bl.a. lagligheten av hans avskedande och hans rätt till vissa ekonomiska förmåner. Målen prövades av militärdomstolar, och frågan vid Europadomstolen var om dessa domstolar kunde anses oavhängiga.

Europadomstolen konstaterade att militärdomstolarna var sammansatta av militär personal som var underordnad Försvarsministeriet och att de var beroende av detta ministerium med avseende på finansiering och annat understöd. Under sådana förhållanden kunde Miroshnik inte anses ha dömts av en oavhängig domstol på sätt som krävdes enligt artikel 6:1 i konventionen.

46. K.U. v. Finland (dom 2.12.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

När K.U. var 12 år gammal, införde en okänd person på Internet en annons i hans namn men utan hans vetskap. I annonsen lämnades uppgifter om hans ålder och utseende, och det angavs att han var intresserad av en intim relation med en jämnårig eller äldre pojke. K.U. fick kännedom om annonsen när en man per e-post erbjöd sig att träffa honom.

K.U:s far begärde att polisen skulle utreda vem som låg bakom annonsen och väcka åtal mot denne, men Internetoperatören vägrade att upplysa om personens identitet, och finsk domstol ansåg att det saknades lagligt stöd för att tvinga fram en sådan uppgift.

Europadomstolen konstaterade att utplacerandet av annonsen på Internet hade varit en brottslig handling som hade gjort en minderårig person till potentiellt mål för pedofiler. Barn och andra sårbara individer var i behov av särskilt skydd mot sådana grova ingrepp i deras privatliv, och detta skydd måste ges genom straffbestämmelser och genom att överträdelser blev föremål för utredning och åtal. Den finska lagen borde därför ha innehållit regler som innefattade en rimlig avvägning av, å ena sidan, intresset av att skydda Internet-tjänsternas konfidentiella karaktär och, å andra sidan, behovet av att förhindra oordning eller brott och att skydda andras fri- och rättigheter. Eftersom det vid den aktuella tiden inte hade funnits någon sådan reglering i Finland, hade K.U. inte åtnjutit det skydd han var berättigad till enligt artikel 8 i konventionen. Slutsatsen blev att hans rätt enligt denna artikel till respekt för sitt privatliv hade kränkts.

47. Juppala mot Finland (dom 2.12.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Eine Juppala tog sin dotterson, som var tre år gammal, till en läkare och meddelade denne att ett blåmärke på pojkens rygg troligen hade

uppkommit genom att han blivit slagen av sin far T. Hon hänvisade till att pojken själv hade förklarat att T hade slagit honom. Läkaren gjorde anmälan om saken till barnavårdsmyndigheten.

Åtal väcktes mot Eine Juppala för ärekränkning på grund av att hon lämnat uppgifter till läkaren innebärande att T hade misshandlat sin son utan att hon hade haft rimlig grund för en sådan anklagelse. Hon befanns skyldig till ärekränkning och dömdes att betala skadestånd till T.

Enligt Europadomstolens mening gällde det att göra en rimlig avvägning av motstående intressen vid misstanke om misshandel av ett barn. Det var anmärkningsvärt att den finska domstolen ansett att Eine Juppala inte var berättigad att till läkaren vidarebefordra vad pojken hade berättat för henne om hur blåmärket på hans rygg uppkommit. Europadomstolen ansåg att det borde vara tillåtet för vem som helst att i god tro framföra en misstanke om barnmisshandel inom ramen för ett normalt anmälningsförfarande utan att för den skull utsätta sig för risk att bli dömd till straff eller skadestånd. Det hade inte hävdats att Eine Juppala handlat vårdslöst eller att hon varit likgiltig för och inte brytt sig om huruvida hennes dottersons uppgifter var sanna eller inte. Slutsatsen blev att det inte funnits tillräckliga skäl att döma henne för ärekränkning och att hennes genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet hade kränkts.

48. Y mot Ryssland (dom 4.12.2008)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Målet gällde utvisningen av en kinesisk medborgare från Ryssland till Kina. Han hävdade att utvisningen, som verkställdes i maj 2007, stred mot artikel 3 i konventionen på grund av hans medlemskap i Falungong-rörelsen.

Europadomstolen konstaterade att de ryska myndigheterna och domstolarna inte ifrågasatt Y:s anknytning till Falungong. De hade emellertid funnit att de kinesiska myndigheterna inte betraktat honom som en aktiv medlem av denna rörelse och att han därför inte var utsatt för verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling i Kina. Europadomstolen hänvisade för sin del till internationella rapporter om att anhängare av Falungong riskerade förföljelse i Kina men framhöll att varje fall måste bedömas för sig och att det i detta fall inte hade visats att Y riskerade behandling i strid med artikel 3 i konventionen. Inte heller fanns det några uppgifter om att Y efter sin utvisning faktiskt hade utsatts för sådan behandling. Slutsatsen blev att något brott mot artikel 3 i konventionen inte visats föreligga.

49. S och Marper mot Förenade Kungariket (dom 4.12.2008)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Den 19 januari 2001 arresterades S som misstänkt för försök till rån. Han var då 11 år gammal. Han åtalades men frikändes den 14 juni

2001. I samband med arresteringen togs fingeravtryck och DNA-prov på honom. — Marper arresterades den 13 mars 2001 som misstänkt för att ha trakasserat sin partner. Han åtalades, men åtalet lades ner sedan han och hans partner hade försonats. I samband med arresteringen togs fingeravtryck och DNA-prov på honom.

Målet gällde frågan om det var förenligt med artikel 8 i konventionen att myndigheterna efter frikännandet respektive nedläggningen av åtalet behöll S:s och Marpers fingeravtryck, cellprov och DNA-profiler.

Europadomstolen konstaterade att bevarandet av dessa data innebar ett ingrepp i S:s och Marpers rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet och att det gällde att avgöra om ingreppet var legitimt enligt denna artikel. I detta hänseende fann Europadomstolen att lagrandet av dessa data tjänade ett legitimt ändamål, nämligen att förhindra brott, men att det, för att åtgärden skulle vara förenlig med artikel 8, också krävdes att ingreppet i den privata integriteten var proportionerligt. Det var i detta fall av vikt att notera att det rörde sig om personer som inte hade dömts för brott och som därför hade anspråk på att behandlas som oskyldiga.

Europadomstolen konstaterade att flertalet konventionsstater tillämpar principen att DNA-prov och DNA-profiler skall avlägsnas eller förstöras antingen omedelbart eller viss tid efter det att vederbörande person har frikänts eller åtalet har lagts ner. England, Wales och Nordirland föreföll vara de enda områden inom Europarådet där fingeravtryck och DNA-material rörande en person som varit misstänkt för brott fick bevaras under obestämd tid. Detta fick där ske oavsett vilket brott det rörde sig om och oavsett den misstänktes ålder. Ett sådant system innebar enligt Europadomstolens mening att det inte skapats en rimlig balans mellan allmänna och enskilda intressen. S och Marper hade därför utsatts för ett oproportionerligt ingrepp i rätten enligt artikel 8 i konventionen till respekt för deras privatliv.

50. Dogru och Kervanci, båda mot Frankrike (domar 4.12.2008)

Fråga om religionsfrihet (artikel 9 i konventionen)

Belgin Dogru och Esma-Nur Kervanci gick i fransk statlig skola men avstängdes från skolan, sedan de vägrat att ta av sig sina huvuddukar under gymnastik- och idrottslektioner.

Europadomstolen fann att de franska myndigheternas förbud mot att bära slöja eller islamisk huvudduk under gymnastik- och idrottslektioner grundades på hälso- och säkerhetsskäl och inte var orimlig. Vidare menade Europadomstolen att avstängningen från undervisningen i skolan kunde anses som en proportionerlig åtgärd, varvid domstolen noterade att de två flickorna hade haft möjlighet att fortsätta sin skolutbildning per korrespondens. Slutsatsen blev att flickornas i artikel 9 i konventionen skyddade religionsfrihet inte hade kränkts.

51. Wojciechowski mot Polen (dom 9.12.2008)

Fråga om rätt att presumeras vara oskyldig till brott (artikel 6:2 i konventionen)

Wojciechowski och andra personer häktades som misstänkta för medverkan i en beväpnad kriminell grupp, försök till mord och andra brott. I beslut om förlängning av häktningstiden uttalade den polska domstolen att bevisningen mot de häktade, inklusive Wojciechowski, visade att de hade begått de brott de åtalats för. Europadomstolen fann att en sådan motivering för beslutet om fortsatt häktning innefattade ett uttalande om Wojciechowskis skuld innan han hade befunnits skyldig enligt lag. Hans rätt enligt artikel 6:2 i konventionen att presumeras vara oskyldig till brott hade därmed kränkts.

52. TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti mot Norge (dom 11.12.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagande var televisionsföretaget TV Vest och Rogaland Pensjonistparti.

I meddelande den 12 augusti 2003 till Statens medieforvaltning angav TV Vest att företaget avsåg att sju gånger om dagen under en tid av åtta dagar på television sända ut tre korta annonser för Pensjonistpartiet. Utsändningen ägde rum under augusti-september 2003 och bestod av en kort beskrivning av partiet och en uppmaning att rösta på partiet i det kommande valet. För annonsen betalade partiet 30 000 norska kronor. Annonseringen ledde till att TV Vest förpliktades att betala böter om 35 000 norska kronor för att man hade brutit mot förbudet mot politisk annonsering i television. TV Vests överklagande avslogs i sista instans av Høyesterett, som motiverade sitt avgörande med att politisk annonsering på television skulle ge rikare partier och intressegrupper ett övertag över fattigare partier och grupper.

Europadomstolen konstaterade att det norska förbudet mot politisk annonsering i television var absolut och att något motsvarande förbud inte gällde för andra media än televisionen. Det förhållandet att det inte fanns någon enhetlig europeisk uppfattning i dessa frågor talade i och för sig för att varje stat borde ha stor frihet att utforma sin egen politik på detta område. Europadomstolen hänvisade också till vad Høyesterett anfört om att förbudet syftade till att skydda fattigare partier och grupper mot rikare konkurrenter men framhöll att Pensjonistpartiet snarast tillhörde de fattiga partier som förbudet var avsett att skydda och dessutom redan var missgynnat såtillvida som de större partierna hade fått vidsträckt uppmärksamhet i televisionen, medan Pensjonistpartiet knappast hade nämnts alls i detta medium. Därför hade betald annonsering varit enda möjligheten för partiet att sprida sitt budskap över televisionen till allmänheten. Dessutom hade

annonseringen inte varit så utformad att den sänkte nivån på den politiska debatten eller framstod som anstötlig för tittarna.

Europadomstolen konkluderade att de böter som ådömts TV Vest under sådana omständigheter innefattade ett brott mot klagandenas genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

53. Muminov mot Ryssland (dom 11.12.2008)

Fråga om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

Muminov, som var uzbekisk medborgare, kom till Ryssland i juli 2000. I maj 2005 utfärdade de uzbekiska myndigheterna en häktningsorder mot honom på grund av att han misstänktes ha bedrivit samhällsfientlig verksamhet inom ramen för den islamiska organisationen Hizb ut-Tahrir. Sedan han gripits i Ryssland, begärde Uzbekistan honom utlämnad. Denna begäran avslogs, men Muminov, som först frigetts, greps på nytt på grund av att han vistades i Ryssland utan tillstånd. Sedan beslut fattats om hans utvisning, begärde Europadomstolen att utvisningen inte skulle verkställas förrän Europadomstolen prövat hans fall. Samma dag som den ryska regeringen fått del av Europadomstolens beslut verkställdes utvisningen genom att Muminov överfördes till Uzbekistan, där han dömdes till fängelse.

Europadomstolen konstaterade att det av åtskilliga objektiva källor framgick att fångar i Uzbekistan ofta utsätts för misshandel. FN:s specielle rapportör om tortyr hade 2002 beskrivit bruket av tortyr i uzbekiska polishäkten som systematiskt och generellt, och det fanns inga tecken på att situationen hade förbättrats sedan dess. Även FN:s generalsekreterare hade pekat på problemet med omfattande misshandel av fångar i Uzbekistan. Eftersom Muminov anklagades för anknytning till Hizb ut-Tahrir, fanns det starka skäl att tro att han riskerade misshandel för att framtvinga en bekännelse eller i syfte att bestraffa honom. Europadomstolen konkluderade att hans utvisning till Uzbekistan stred mot artikel 3 i konventionen.

54. Velted-98 AD mot Bulgarien (dom 11.12.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Klagandebolaget Velted-98 var en av flera anbudsgivare som ville överta en privatiserad egendom, men vederbörande minister antog budet från den konkurrerande anbudsgivaren N.S. Velted-98 överklagade beslutet till Högsta förvaltningsdomstolen, som upphävde beslutet på grund av att det i privatiseringsförfarandet förekommit formella fel. Bl.a. hade lagens föreskrifter om vilken minimitid som skulle förflyta mellan publiceringen av inbjudan till anbud och sista dagen för avgivande av anbud inte respekterats. Detta beslut överklagades av ministern och N.S. genom en kassationstalan inför samma domstol. Högsta förvaltningsdomstolen beslöt därefter att undanröja den tidigare domen på grund av att vissa av de brister som tidigare konstaterats inte var sådana att de behövde leda till upphävande av beslutet.

Däremot uttalade sig domstolen över huvud taget inte om tidsfristen mellan tillkännagivandet av anbudsförfarandet och ingivandet av anbud.

Europadomstolen konstaterade att Högsta förvaltningsdomstolen ändrat sin tidigare dom om upphävande av det administrativa beslutet, trots att den inte klargjort sin mening om en av de brister som legat till grund för att detta beslut upphävts. Genom bristen på motivering i detta hänseende hade kravet i artikel 6:1 i konventionen på en rättvis rättegång enligt Europadomstolens mening inte respekterats.

55. Panovits mot Cypern (dom 11.12.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Panovits arresterades, när han var 17 år gammal, som misstänkt för mord. Han förhöordes direkt efter arresteringen av flera polismän utan att någon försvarare var närvarande. Under förhören erkände han sig skyldig. Sedan han åtalats för mord, hävdade han att hans erkännande under polisförhör inte varit frivilligt. Domstolen godtog ändå hans erkännande som bevis. Under domstolsförhandlingen förekom också en incident mellan domstolen och Panovits försvarare, som ledde till att försvararen begärde att få frånträda uppdraget som försvarare, eftersom han menade att han hindrades i utförandet av försvaret. Domstolen avlog denna begäran och dömde försvararen till fem dagars frihetsberövande på grund av rättegångsförseelse. Panovits dömdes för dråp och rån till ett långt fängelsestraff.

Europadomstolen fann att Panovits rätt att försvara sig hade skadats av att han vid de första polisförhören inte hade biståtts av en försvarare. I detta hänseende hade hans rätt till en försvarare enligt artikel 6:3 c) i konventionen i förening med hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång kränkts.

Europadomstolen fann det också oförenligt med artikel 6:1 i konventionen att den bekännelse som Panovits avlagt inför polisen utan bistånd av försvarare senare återropades som ett viktigt bevis mot honom och låg till grund för den fällande domen. Slutligen ansåg Europadomstolen också att det sätt på vilket den cypriotiska domstolen hanterat incidenten med Panovits försvarare under rättegången utgjorde ytterligare ett element som medförde att rättegången inte varit rättvis på sätt som krävdes enligt artikel 6:1 i konventionen.

56. Gulijev mot Litauen (dom 16.12.2008)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Gulijev var medborgare i Azerbajdzjan men bosatt i Litauen. Hans hustru och två barn var litauiska medborgare. Han utvisades från Litauen med motiveringen att han utgjorde ett hot mot den nationella säkerheten. Bakom utvisningen låg en rapport från den litauiska säkerhetstjänsten, vars innehåll inte avslöjades under utvisningsförfarandet. Inte heller under förfarandet vid Europadomstolen framlades

någon utredning som visade att han faktiskt utgjort ett sådant hot. Europadomstolen, som noterade hans hustrus och barns starka band med Litauen, fann under sådana förhållanden att utvisningen hade stått i strid med hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet.

57. Frankowicz mot Polen (dom 16.12.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Frankowicz, som var läkare, dömdes till disciplinstraff för att han i en rapport om behandlingen av en patient hade framfört kritik mot en annan läkare som tidigare behandlat patienten.

Europadomstolen framhöll att en patient måste ha rätt att konsultera mer än en läkare och bör kunna räkna med att den senast konsulterade läkaren gör en ärlig och objektiv värdering av patientens tillstånd. En sådan värdering måste i vissa fall kunna innefatta kritik av tidigare medicinska åtgärder eller bedömningar. I det aktuella fallet hade inget försök gjorts att klarlägga om kritiken mot en tidigare läkare varit välgrundad, utan den disciplinära bestraffningen hade utdömts på grund av att det i Polen gällde ett absolut förbud mot kritik läkare emellan. Ett sådant förbud var ägnat att försvåra för patienter att få objektiva utlåtanden om deras hälsotillstånd och var därmed oförenligt med läkarnas plikt att skydda patienters liv och hälsa. Europadomstolen konkluderade att den disciplinära bestraffningen stred mot Frankowicz yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen.

58. Bazo González mot Spanien (dom 16.12. 2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Bazo González frikändes i första instans för försök till smuggling av tobaksvaror. Sedan domen överklagats av åklagaren, dömdes Bazo González i andra instans för sådant brott till fängelse utan att det hållits någon ny förhandling. Europadomstolen konstaterade att den högre domstolen inte gjort någon omprövning av bevisningen utan grundat den fällande domen enbart på en annan tolkning av lagen. Under sådana förhållanden ansåg Europadomstolen att avsaknaden av förhandling i andra instans inte hade stått i strid med artikel 6:1 i konventionen.

59. Khurshid Mustafa och Tarzibachi mot Sverige (dom 16.12.2008)

Fråga om informationsfrihet (artikel 10 i konventionen)

Adnan Khurshid Mustafa och hans hustru Weldan Tarzibachi, båda av irakiskt ursprung, klagade över att de och deras barn hade tvingats flytta från sin lägenhet i Rinkeby på grund av att de vägrat att ta bort en parabolantenn.

Europadomstolen konstaterade att parabolantennen hade gjort det möjligt för klagandena att motta televisionsprogram från Irak på arabiska och farsi. Dessa program var av särskilt intresse för dem i deras

egenskap av invandrare som önskade bibehålla kontakt med ursprungslandets kultur och språk. Med hänsyn till omständigheterna fann Europadomstolen att avhysningen av dem från deras hem hade varit en oproportionerlig åtgärd som inte varit nödvändig i ett demokratiskt samhälle och som därför stred mot deras rätt enligt artikel 10 i konventionen till informationsfrihet.

60. Mahmudov och Agazade mot Azerbajdzjan (dom 18.12.2008)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Mahmudov var utgivare av en tidning och Agazade var journalist i samma tidning. Båda dömdes till fem månaders fängelse för publiceringen av en artikel om problem i jordbrukssektorn i vilken en politiker som också var en välkänd expert i jordbruksfrågor hade associerats med maffian och anklagats för att utöva illegal kontroll över statsägd jordbruksegendom. Mahmudov och Agazade behövde dock på grund av en lag om amnesti inte avtjäna straffen.

Europadomstolen fann att artikeln hade behandlat frågor av allmänt intresse men att ärekränkande påståenden om politikern i fråga hade framförts utan tillräckligt sakligt stöd. Det hade därför i och för sig varit försvarligt att begränsa Mahmudovs och Agazades yttrandefrihet genom att döma dem för ärekränkning. Däremot menade Europadomstolen att det hade varit oproportionerligt att döma dem till ett fängelsestraff, eftersom ett så strängt straff kunde negativt påverka journalister och få dem att avhålla sig från kritik av missförhållanden i samhället. Denna bedömning ändrades inte av att Mahmudov och Agazade på grund av amnesti inte behövt avtjäna straffen. Slutsatsen blev alltså att deras yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen hade kränkts.

61. Saccoccia mot Österrike (dom 18.12.2008)

Fråga om rätt till muntlig förhandling (artikel 6:1 i konventionen)

Saccoccia avtjänade i USA ett långt fängelsestraff för penningtvätt. En amerikansk domstol hade också meddelat ett beslut om förverkande av Saccoccias tillgångar i Österrike och begärt österrikisk domstols medverkan till att få detta beslut verkställt. De österrikiska domstolarna verkställde beslutet utan att hålla någon muntlig förhandling.

Europadomstolen konstaterade att förfarandet i Österrike hade gällt tekniska frågor om mellanstatligt samarbete för att bekämpa penningtvätt och att det inte funnits skäl att höra vittnen eller Saccoccia själv i dessa frågor. De österrikiska domstolarna hade därför varit berättigade att avgöra verkställighetsfrågan enbart på grundval av skriftliga inlagor från parterna. Europadomstolen konkluderade att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts. Vidare fann Europadomstolen att förverkandet av tillgångarna hade haft stöd i österrikisk lag och haft det legitima syftet att främja internationellt samarbete mot penningtvätt. Med hänsyn härtill och till att Saccoccia varit före-

trädd av advokat och haft tillfälle att framföra sina synpunkter konkluderade Europadomstolen att verkställigheten av det amerikanska förverkandebeslutet inte stred mot hans rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen till skydd för sin egendom.

62. Unédic mot Frankrike (dom 18.12.2008)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Unédic var en privaträttslig sammanslutning med ansvar för det franska systemet för utbetalning av löner till anställda hos konkursbolag. Systemet reglerades i en lag om lönegaranti. Kassationsdomstolen hade i ett första skede tillämpat lagbestämmelserna på visst sätt men 1998 ändrat sin praxis genom att medge mera generösa utbetalningar till de anställda. Unédic hade till följd härav ålagts ålagts att göra större utbetalningar och hävdade vid Europadomstolen att Kassationsdomstolens ändrade praxis, genom att ges retroaktiv effekt, stred mot rätten enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång.

Europadomstolen, som erinrade om att retroaktiv tillämpning av ny lag i vissa fall kan komma i konflikt med rätten i artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång, fann att denna bestämmelse däremot inte innefattar något skydd mot att domstol ändrar sin rättspraxis. Slutsatsen blev därför att artikel 6:1 inte hade kränkts i detta fall.

63. Vaillant mot Frankrike (dom 18.12.2008)

Fråga om domstols opartiskhet (artikel 6:1 i konventionen)

Vaillant, som var tandkirurg, dömdes av en regional disciplinnämnd till ett disciplinstraff bestående i förbud för honom att under vissa tid utöva sitt yrke. Han överklagade beslutet till den nationella disciplinnämnden och hävdade bl.a. att den regionala disciplinnämnden inte hade varit en opartisk domstol. Den nationella disciplinnämnden godtog inte denna invändning och avlog även överklagandet i sak. Sedan Vaillant fört målet vidare till Kassationsdomstolen, fann denna domstol att en av ledamöterna i den regionala disciplinnämnden varit jävig. På grund härav undanröjde Kassationsdomstolen den nationella disciplinnämndens avgörande och återförvisade målet till denna nämnd, som därefter på nytt avlog Vaillants överklagande av den regionala disciplinnämndens avgörande.

Vid Europadomstolen gjorde Vaillant gällande att den nationella disciplinnämnden i sitt andra avgörande inte hade varit opartisk, eftersom fyra av dess fem ledamöter hade ingått i nämnden också när den meddelat sitt första av Kassationsdomstolen undanröjda avgörande.

Europadomstolen konstaterade att den nationella disciplinnämndens första avgörande hade undanröjts enbart på grund av ett procedurfel i den regionala disciplinnämnden och att detta inte medförde att den nationella disciplinnämnden kunde anses sakna opartiskhet

när den andra gången med delvis samma ledamöter avgjorde målet i sak.